SECTION 1.
ECONOMIC THEORY, MACRO- AND REGIONAL ECONOMY

Тимкован Владислава Ігорівна
аспірантка факультету управління та бізнес-дизайну
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ НА РІВЕНЬ ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Сільське господарство є одним із основних секторів національної економіки. Це відображається насамперед на обсягах посівних площ сільськогосподарських культур, які станом на 2021 рік становили 28387.5 тис. га. згідно з даними Державної служби статистики [1]. Також визначним є той факт, що Україна є головним експортером зерна у Європейському Союзі, що також свідчить про роль України на міжнародному ринку. Також Україна є постачальником сільськогосподарської продукції для багатьох країн, що розвиваються та бідних країн, до яких входять: Індія, Китай, Єгипет та деякі країни ЄС. Внаслідок повномасштабного вторгнення Росії на територію України 24 лютого 2022 року діяльність сільського господарства зазнала багато втрат, серед яких перелічують окупацію територій, до якої входить більшість посівних площ, руйнування виробничих потужностей, викрадання сільськогосподарської техніки та продукції, зниження попиту на с/г продукцію внаслідок падіння доходів населення, руйнування транспортної інфраструктури, зменшення робочої сили, в першу чергу, через внутрішню та зовнішню міграцію тощо. Однак, саме підтримка сільського господарства залишається одною з головних цілей національної економіки для забезпечення рівня продовольчої безпеки.

Даним питанням науковці почали досліджувати майже одразу після початку повномасштабного вторгнення. Так, вже у червні 2022 року Негрей М. В. та Трофімцева О. В. [2] аналізували функціонування аграрного сектору України в умовах війни, а саме дослідили динаміку торгівлі між Україною та ЄС та структуру експорту сільськогосподарських культур у довоєнний час, експорт з України зернових, зернобобових (з продуктами їх переробки) та борошна станом на 10 червня 2022 року. Аналіз даних показників показав значний негативний вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств. Також автори зазначають, що «причиною різкого зниження торгівельної активності стало не лише сам факт вторгнення російських військ, але й ситуація, яка склалася внаслідок вторгнення: руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних процесів, відсутність ресурсів для виробництва та структурні зрушення на ринку робочої сили» [2]. В свою чергу, у наукові праці [2] приділяється особлива увага допомозі аграрного сектору з боку держави у вигляді ряду програм підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Так, згідно цих програм бізнес з оборотом до 10 млрд грн повинен платити тільки 2% від свого обороту, а ПДВ та податок на прибуток скасовуються, будь-який сільськогосподарський бізнес має право на кредит 0% у сумі до 60 млн. грн., також скасування податку на землю та екологічного податку на територіях, де йдуть бойові дії тощо. Також можливими шляхами розвитку аграрного сектору в умовах війни автори вважають [2] використання нових можливостей аграрними виробниками, що

передбачає розвиток своєї діяльності у тих напрямах, які набирає попиту у період війни.

На нашу думку, найвагомішою потребою здійснення діяльності сільськогосподарських підприємств є логістика, яка і є одним із основних предметів зернової угоди. Так, Кулакова С, Калембет А. та Подкопова Д. [3] у своїй науковій праці досліджують особливості формування логістичних витрат підприємств в умовах воєнного стану. Авторами [3] зазначається, що до початку повномасштабного вторгнення 2/3 експорту та імпорту в Україні здійснювалися морськими шляхами, однак використання даних шляхів ускладнилося через блокування портів Росією, що спричинило, в тому числі, збільшення логістичних витрат на зерно з центральних регіонів до портів Одеси. Так, до 24 лютого дані витрати становили близько 30 доларів/тонна, а на даний момент вартість логістики до портів сусідніх країн становить близько 180 доларів. Згідно з науковою статтею [3] державою було започатковано ініціативу «Зерно з України», що передбачало постачання зерна у найбідніші країни Африки в рамках гуманітарної продовольчої програми, що мало на меті забезпечити зерном щонайменше 5 мільйонів людей до кінця весни 2023 року. Також за ініціативи України, ООН та за посередництва Туреччини був запущений тимчасовий проєкт «Зерновий коридор, згідно якого частина заблокованих портів була розблокована і експорт українського зерна став можливим. Однак, протягом всього часу дана угода час від часу зривалася через провокації з боку Росії.

На нашу думку, цікавим для дослідження є порівняння товарної структури зовнішньої торгівлі у довоєнний період, у рік повномасштабного вторгнення та у II кварталі 2023 року, що наведені на рис. 1. та рис. 2. [4]

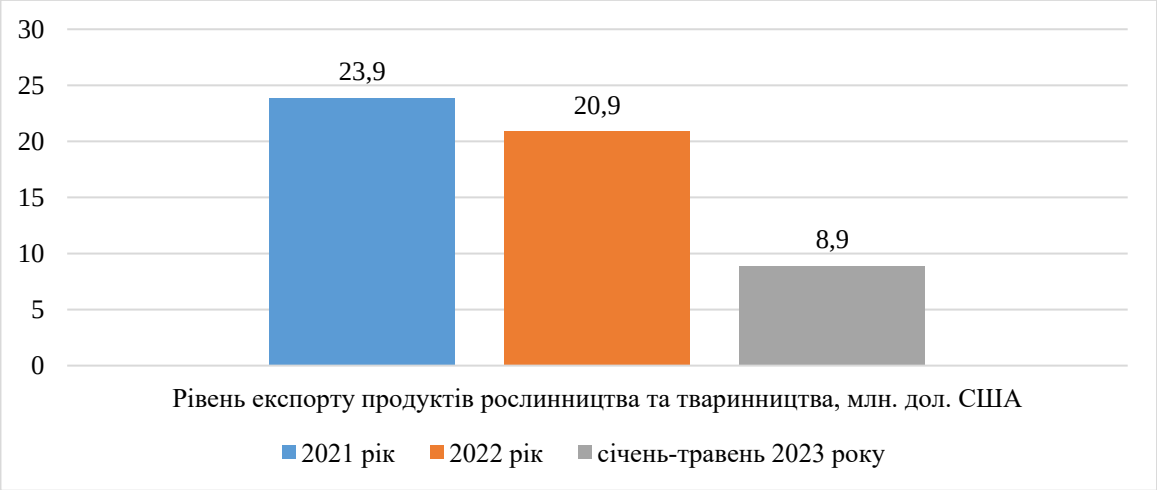

Рис. 1. **Рівень експорту сільськогосподарської продукції**

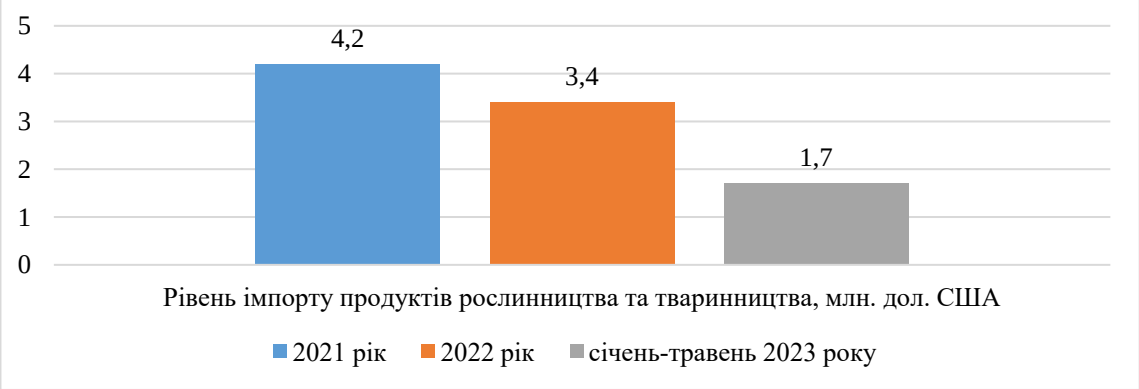

Рис. 2. **Рівень імпорту сільськогосподарської продукції**

Вищенаведені показники підтверджують значний негативний вплив військової агресії з боку Росії, що свідчить про важливу необхідність впровадження нових державних програм та продовження підтримки з боку іноземних фондів, компаній та держав, адже підтримка аграрного сектору економіки України як однієї з головних експортерів сільськогосподарської продукції буде відображатися і на економічній ситуації у всьому світі, зокрема на цінову політику с/г товарів.

Список використаних джерел:

1. Посівні площі сільськогосподарських культур за їх видами. URL: https://ukrstat.gov.ua/.
2. Негрей М. В., Трофімцева О. В. (2022). Аналіз функціонування аграрного сектору України в умовах війни. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна», (102), 49-56. https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-06.
3. Кулакова С, Калембет А. та Подкопова Д. (2023). Особливості формування логістичних витрат підприємств в умовах воєнного стану. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 1(8), 22-29. https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-03.
4. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. URL: https://ukrstat.gov.ua/.